

ŞOBERTİANA

I

– sizin tabe olduğunuz nüfuzdur, avtoritetdir, burda dostluq yoxdur. Görünür, özünüə bərabər olanlardan öyrənmək lazımdır. Müəllimin borcu ab-hava yaratmaqdır. Və bütün tamaşanı, səhnəni ilhamlandırmaqdır (gülür).

– *Gənc vaxtı bərabər olduğunuz, çalışdığınız dostlarınızla əlaqəniz varmı?*

– Var, amma yaşlaşdıqca bəzi pis şeylər üzə çıxır. Məsələ budur ki, dostların bəzisi artıq yazmır. Bəzilərinə isə publika əhəmiyyət vermir. Mən isə indi çox məşhürəm və bu, görüşməyimizə, əlaqə saxlamağımıza ciddi əngəl yaradır. Adi insanlar kimi görüşəndə heç bir problem yoxdur, amma elə ki yazıçılıq yada düşür, hamımızın bərabər olduğumuz, coşqulu olduğumuz o dostluq havası dağılıb gedir. Otuz beşdən sonra iyerarxiya başlayır, bu isə ən pis şeydir, bəlkə də.

– *Hesab edirsiniz ki, onlara sizin əsərləri oxumaq və tənqid eləmək, eyni zamanda bir nüfuzlu ədəbiyyatçı kimi sizin tənqidinizi eşitmək ağır gəlir?*

– Mən bu məsələlərdən uzağam. Həyat yoldaşım mənim ən yaxşı tənqidçimdir. O məni elə yaxşı tanıyır ki, hər hansı kiçik saxtılığı belə o saat hiss edir. Bir də tərcümə prosesi bəzi şeyləri faş edir. Bəzən isə mən özüm səhvlərimi görürəm, amma onda da gec olur (gülür).

– *Çap olunandan sonra şeirlərinizi redaktə edirsinizmi?*

– Yox, İsveç dilindəki nəşrlərdən sonra yox. Amma bəzi jurnal nəşrləri kitaba başqa cür salına bilər.

– *Yeytsi xatırladım. Ölüm yatağında bütün yazdıqlarını yenidən düzəldir, köçürdüdü.*

– Yox, yox, əsla. Köhnə şeirlər keçilmiş yollardır. Mənim həтта çoxdankı, məndən çox uzaq olan şeirləri oxumağa belə həvəsim olmur.

– *Robert Blay bu yaxınlarda çıxan “Seçilmiş əsərlər”ində bir xeyli əsərini dəyişmişdi. Sizin belə bir fikriniz olubmu?*

– Məncə, çox pis fikirdir (gülür).

– *Yandırmaq necə? Borxes əvvəlki əsərlərini yandırır.*

– Yandırmaq normaldır (gülür). Amma iyirmi beş il əvvəl yazdığını yenidən yazmaq – bu, ağılsızlıqdır.

Nyu-York ətrafında elə bir yer var ki, axşamüstülər ordan baxanda səkkiz milyon adamın pəncərəsini görmək olar eyni zamanda.

Orda, uzaqda nəhəng şəhər – uzun parıltılı qar topasına bənzər, dolan-dolanbac qalaktikadır kənardan baxanda şəhərin bir adı.

Bu qalaktikanın içində yoldan ötənlər, dilənənlər, vitrinlər,

iz qoymayan çoxlu çəkmələr, bar masalarında sürüşən fincanlar.

Örtülən lift qapıları, divara dırmanan ehtiyat pilləkənlər,

avtomat kilidlərin arxasındakı səs-küylü danışqlar və kəlmələr.

Yeraltı vaqonlarda, şütüyən katakombalarda çuvaltək düşən mürğülü adamlar.

Statistikasız da bilirəm, burdan uzaqda bir otaqda Şuberti ifa edirlər,

və həmin səslər bütün başqa şeylərdən daha vacibdir kiminçünsə.

II

İnsan beyninin hüdudsuz genişliyi yumruq boydadır, sən demə.

Apreldə qaranquş qayıdır öz ötənlik yerinə, eyni kilsə anbarının navalçasının altındakı yuvasına.

Yolçuluğa Transvaaldan başlayır, ekvatoru keçir, iki qitəni qət edir,

bu azman genişlikdə itməkdə olan nöqtəyə doğru dübbədüz səyahət edir.

O isə bütöv bir ömrün səslərini simli kvartetin çıxardığı

sadə akkordlara yerləşdirir; o bu səs axınıni iynə ulduzundan

keçirməyə müvəffəq olur; o, şişman gövdəli vyanalı cənab –

dostları onu “Göbələk” deyə çağırırlar, adətən,

eynəkdə yatar,
məşqi ötürməz, vaxtında masa arxasında öz
yerini tutardı səhərlər.
Və beləcə, partituranın ecazkar qırxayağı
hərəkətə gələr, dirilərdi.

III

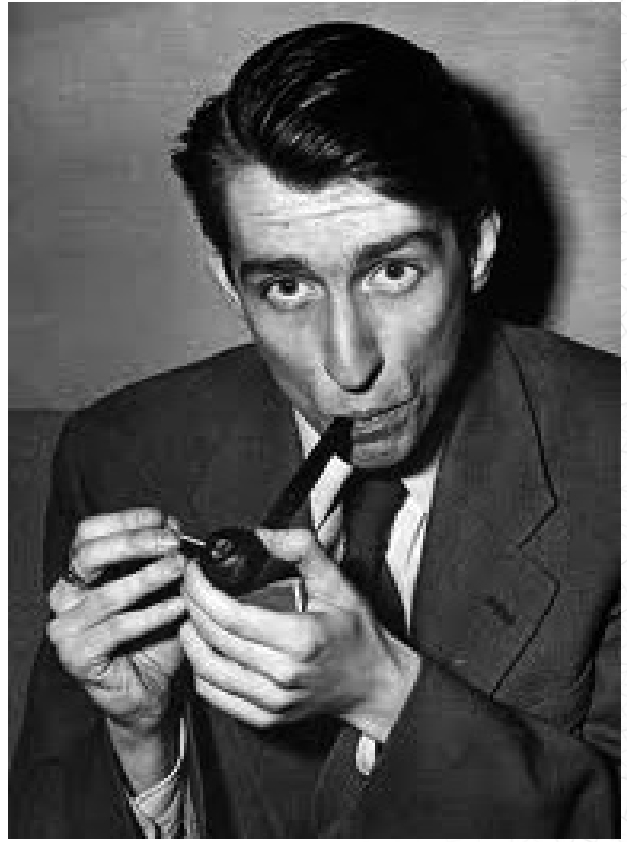
Simli kvartet musiqi ifa edir. Seyrək ağaclıqdan
keçib evə gedirəm,
torpaq ayağımın altında yay kimi sıxılıb-açılır.
Köm kimi yığılıram, sanki doğulmamışam,
yuxuya dalıram, unuduram,
gələcəyə sirayət edirəm, bitkilər düşünürmüş –
qəfil anlayıram.

IV

Hər gün yaşamaq, yerin təkinə yuvarlanmamaq
üçün,
kim bilir, nəyə etibar etməliyik biz!
Kənddən yuxarıdakı dağın yamacından
möhkəm yapışmış qar kütləsinəmi?
Sükut vədinə, anlaşma bildirən təbəssümə,
bədbəxtliyi bildirən teleqramların bizdən yan
ötəcəyinə,
ya qəfil balta zərbəsinin bizi içəridən
kəsməyəcəyinəmi?
Ya üç yüz dəfə böyük polad arı dəstəsinin
arasıyla
bizi aparan təkərlərin oxunamı?
Yox, bütün bunlar bizim etibarımıza layiq deyil.
Simli kvartet təsdiq edir ki, başqa bir şeyə
etibar etmək gərəkdir. Amma nəyə?
Hələ bir müddət bizimlə olacaq nəsnəyə.
İşıq sönərkən pilləkəndə inamla əl uzatdığımız,
qaranlıqdan
yaxşı baş çıxardan kor sürəhilər var ha, bax elə
bir şeyə.

V

Fortepiano arxasına keçirik, bərabər əyləşirik,
dörd əl üçün
Fa-minoru ifa edirik – bir arabanın iki

faytonçusu, gülməlidir bir az.
Sanki əllərimiz cingiltili daşlar kimi atılıb-düşür,
sanki yarışırıq,
sanki tərəzinin gözünü öz xeyrimizə əyməyə
çalışırdıq;
amma kədər nə artıq, nə əskik, elə sevinc
qədərdir.
Anni deyir ki, bu musiqidə böyük cəngavərlik
ruhu var, haqlıdır.
Amma əməl sahiblərinə həsədlə çəp baxanların
gözü bağlıdır,
qatil deyil deyə, özünü qınayanlar da bu musiqidə
özünü görə bilməz.
Hər şey satılır deyə, insanları satanlar tapmaz
özünü bu səslərin içində.
Bu, onların musiqisi deyil. Uzun bir ifa, hər
halıyla yalnız özüdür,
gah sönük və zəif, gah qaba və güclü,
gah polad burazdır*, gah da ilbizin izi.
İnadkar motiv dərinliyin ən ali qatına ötürür indi
bizi.

*buraz – çox yağun ip

TARİX

I

Bir mart günü gölün sahilinə enirəm, ətrafı
dinləyirəm.
Buz səma kimi mavidir, günəşdə çatlayır.
Günəş buzun yorğanı altında səsgücləndiriciyə
nəsə pıçıldayır.
Nəsə pıçıldayır, luq-luq edir.
Və sanki kimsə orda, uzaqda döşəkağını
silkələyir.
Bizim İndimiz: Tarixə oxşayır hər şey.
Dalmışıq ona hamımız; hamı dinləyir.

II

Konfranslar uçan adalara oxşayır, ovulub
tökülməyə hazırdır.
Sonra isə güzəştlərin titrək və uzun körpüsü.
Bütün hərəkət burdan keçib gedəcək, ulduzların,
boşluğa atılmış, düyü dənəsi kimi gizlin,
doğulmamış solğun üzlərin nəzərləri altında.

III

Höte 1926-cı ildə Jidin qiyafəsində Afrikaya
getdi və hər şeyi gördü.
Bəzi simalar gördükləri üzündən öldükdən sonra
sanki dirilirlər.
Əlcəzair barədə gündüz xəbərləri oxunandan
sonra
göz önündə bir ev canlanırdı, pəncərə şüşələri
qaralmışdı,
birindən başqa; Dreyfus boylanırdı ordan.

IV

Radikal və reaksiонер bir-birindən asılı və bir-
birini formalaşdıran
uğursuz nikahdakı bədbəxt ər-arvad kimi yaşayır
bir evdə.
Amma bizlər, onların övladları bu cürə bağı qırıb
atmalıyıq.
Hər bir dərd öz dilində bağırır.
Həqiqətin ayaq basdığı yerlərə ləpirçi it kimi get.

V

Tikilidən bir az aralıda torpaq üstə
hadisələrlə dolu unudulmuş bir qəzet var neçə
aydır ki.
Gündüzlər və gecələr yağışın, günəşin altı eləcə
qocalır –
bitkiyə, kələm kökünə çevrilməyə, torpaqla
qarışmağa hazırdır.
Eynən yavaş-yavaş sənin özünə dönən, çevrilən
xatirələr kimi...

